

Erasmus Universiteit Rotterdam
College van bestuur
Postbus 1738
3000 DR ROTTERDAM

Besluit **Besluit strekkende tot een positieve beoordeling van een aanvraag om accreditatie van de opleiding wo-bachelor Fiscaal Recht van de Erasmus Universiteit Rotterdam**

Algemene gegevens

datum	Naam instelling	: Erasmus Universiteit Rotterdam
28 februari 2012	Naam opleiding	: wo-bachelor Fiscaal Recht (180 ECTS)
onderwerp	Datum aanvraag	: 28 februari 2011
Definitief besluit	Varianten opleiding	: voltijd, deeltijd
accreditatie wo-bachelor	Locatie opleiding	: Rotterdam
Fiscaal Recht		
Erasmus Universiteit Rotterdam	Naam VBI	: Quality Assurance Netherlands Universities (QANU)
(#4949)	Datum visitatie	: 22 en 23 september 2010
uw kenmerk	Datum VBI-rapport	: 2011
O.OO&S/RL/247.237	Aanvulling op VBI-rapport	: 10 en 24 november 2011
ons kenmerk		
NVAO/20120571/ND		

Beoordelingskader

bijlagen 1
Accreditatiekader bestaande opleidingen hoger onderwijs [wo-bachelor] van de NVAO (Accreditatiekader; Stcrt. 2003, 120). Op grond van het toepasselijke Accreditatiekader wordt een opleiding beoordeeld aan de hand van zes onderwerpen, te weten: doelstellingen opleiding, programma, inzet van personeel, voorzieningen, interne kwaliteitszorg en resultaten.

Samenstelling QANU-panel

- prof. dr. C. Flinterman, honorair hoogleraar Rechten van de Mens, Maastricht University (*voorzitter*);
- prof. dr. C. Cappon, bijzonder hoogleraar Geschiedenis van het Notariaat, Universiteit van Amsterdam;
- prof. mr. N. Frenk, bijzonder hoogleraar Aansprakelijkheid en Verzekeringsrecht, Vrije Universiteit Amsterdam;
- prof. mr. J. Rinkes, hoogleraar Privaatrecht, Open Universiteit Nederland en bijzonder hoogleraar Europees Consumentenrecht, Maastricht University;
- prof. dr. J. van Tartwijk, hoogleraar Toegepaste Onderwijskunde, Universiteit Utrecht;
I. Beulen LL.B., student Ma Nederlands Recht, Radboud Universiteit Nijmegen (*student-lid*).

Prof. dr. J. Zwemmer, emeritus hoogleraar Belastingrecht, Universiteit van Amsterdam, was niet aanwezig bij het bezoek, maar heeft wel geadviseerd over de beoordeling van de opleiding.

Secretarissen QANU: drs. M. Truijens en drs. E. Jansen.

Pagina 2 van 9 **Aanvulling op VBI-rapport**

Bij brief van 14 juli 2011 aan de instelling heeft de NVAO aanvullende informatie gevraagd over de beoordeling van de deeltijdse variant, de studielast, toetsing en beoordeling, verbetermaatregelen, het gerealiseerde niveau en het onderwijsrendement. De aanvulling op het VBI-rapport van 8 november 2011 is ontvangen op 10 november 2011. Een aangepaste versie is ontvangen op 24 november 2011. De NVAO heeft deze bijkomende informatie in haar oordeelsvorming betrokken.

Voorts heeft overleg plaatsgevonden over de uitkomsten van de beoordeling van het cluster Rechtsgelertheid op 3 november 2011 (met de visitatiecommissie), 19 december 2011 (met het disciplineoverleg) en 1 februari 2012 (rectorenoverleg). De uitkomsten van de diverse overleggen heeft de NVAO eveneens meegenomen in de besluitvorming.

Uit deze overleggen is de NVAO gebleken dat de opleidingen en de instellingen de hen betreffende opmerkingen en aanbevelingen van de visitatiepanels ter harte nemen. Dat geldt in het bijzonder het studiesucces, dat bij vrijwel alle opleidingen een aandachtspunt is. Ook is uit de visitatierapporten en de genoemde overleggen gebleken dat de opleidingen maatregelen nemen en gaan nemen om de hen betreffende aandachtspunten te adresseren. De visitatiepanels spreken hierover hun vertrouwen uit. De NVAO deelt dit.

Om het vertrouwen verder te schragen, is met de rectores van de desbetreffende universiteiten afgesproken dat de NVAO zal kunnen beschikken over de rapportages van de instellingen in het kader van de af te sluiten prestatieafspraken met de staatssecretaris. Deze prestatieafspraken betreffen ook het studiesucces van het onderwijsaanbod van de instelling. De NVAO adviseert de instelling om in deze rapportages ook te betrekken de opmerkingen van het panel rond het opleidingsprogramma. Dat is immers in belangrijke mate medebepalend voor het studiesucces.

Bevindingen

De bevindingen hebben betrekking op zowel de voltijdse als de deeltijdse variant van de bacheloropleiding Fiscaal Recht. Het onderwijs van de deeltijdse variant komt volledig overeen met het voltijdse onderwijs van de opleiding. De deeltijdse variant kent ook geen apart onderwijs.

Doelstellingen opleiding

Het panel komt tot de volgende bevindingen en overwegingen.

Het panel stelt vast dat de domeinspecifieke eisen, hoewel breed geformuleerd, inzicht geven in de eisen gesteld door vakgenoten en de beroepspraktijk. De eindkwalificaties sluiten aan op het domeinspecifieke referentiekader. Verder is de aansluiting van de eindkwalificaties op de beroepspraktijk mede gegarandeerd door de tegemoetkoming aan de door de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs geformuleerde minimumeisen.

De eindkwalificaties sluiten aan bij de Dublin-descriptoren. Het panel kan zich ook vinden in de aangegeven relatie tussen de eindkwalificaties en de Dublin-descriptoren. De opbouw in moeilijkheidsgraad is eveneens adequaat weerspiegeld in de eindkwalificaties. Deze zijn ontleend aan de eisen van de internationale wetenschapsbeoefening en sluiten aan op de relevante beroepspraktijk.

Pagina 3 van 9 Ook is in voldoende mate sprake van een verbinding tussen het onderwijs, het onderzoek en het beroepenveld. De eindkwalificaties zijn academisch georiënteerd en verwijzen expliciet naar aspecten van wetenschappelijke vorming. Afgestudeerden beschikken over de vereiste kwalificaties voor toegang tot een vervolgopleiding.

De NVAO stelt vast dat in het VBI-rapport deugdelijk en kenbaar is gemotiveerd op welke gronden QANU dit onderwerp positief heeft bevonden.

De NVAO beoordeelt derhalve het onderwerp 'doelstellingen opleiding' als voldoende.

Programma

Het panel komt tot de volgende bevindingen en overwegingen.

Het ontwikkelen van academische vaardigheden komt voldoende aan de orde in de opleiding. Studenten komen ook in voldoende mate in aanraking met actuele ontwikkelingen in de wetenschap. Het vaardighedenlint in het eerste bachelorjaar zorgt voor de verwerving van onderzoeks- en juridische vaardigheden. Ook legt de opleiding verbanden naar de actuele praktijk. Verder is het panel positief over de manier waarop studenten in de werkgroepen worden betrokken bij discussies in de (fiscale) literatuur.

Het panel stelt vast dat het programma in voldoende mate de studenten de mogelijkheid biedt om de eindkwalificaties te bereiken. Toch formuleert het panel ook enkele kanttekeningen en opmerkingen. Deze hebben met name betrekking op de eindkwalificatie voor het verwerven van een kritische en creatieve houding die niet expliciet en systematisch terug te vinden is in het programma. Het panel meent dat dit onder andere komt door de brede formulering van de eindterm. Verder kan meer worden gedaan aan de training van mondelinge vaardigheden.

Het panel waardeert de opbouw van het curriculum waarin inleidende vakken aan de basis liggen voor verdiepende vakken.

De studielast is voldoende gespreid. Desgevraagd meldt de opleiding dat studenten gemiddeld 34,7 uur per week besteden aan een blok. De opleiding kent geen uitgesproken struikelvakken. De Erasmus School of Law (faculteit) voert door middel van werken met studiegroepen actief beleid om studenten het programma succesvol te laten doorlopen. Het panel acht de opleiding niet te licht. Studenten geven aan niet fulltime te studeren, en nog tijd te hebben voor één of meerdere nevenactiviteiten. De opleiding zet zich in om het programma ook voor deeltijdstudenten studeerbaar te houden. Zo worden veel werkcolleges verzorgd in de avonduren. Ook werkt de opleiding met video- en audiocolleges.

De inhoud en het niveau van het programma sluiten aan bij de kwalificaties van de instromende studenten. Het panel heeft er waardering voor dat de faculteit de groepen instromende studenten in de bacheloropleidingen goed kent en herkent, en dat systematisch onderzoek is gedaan naar de relatie tussen achtergronden van de studenten en studie-uitval. Het panel is bovendien van mening dat dit een voorwaarde is om het probleem van de tegenvallende rendementen (zie verder) op te lossen. Het panel constateert evenwel dat het niveau van de taalvaardigheid in sommige gevallen achterblijft.

Pagina 4 van 9 Het programma omvat 180 ECTS en voldoet daarmee aan de formele eisen voor een bacheloropleiding.

De opleiding hanteert het principe 'learning by doing': studenten leren de theorie toepassen in de praktijk. De opleiding werkt met groepen, zodat het onderwijs intensief en kleinschalig is. Toch kent de opleiding minder actieve deelname dan wenselijk. Het panel heeft al eerder vastgesteld dat de vaardigheden voldoende worden geoefend, maar adviseert niettemin om meer ruimte hiervoor te creëren in het programma.

Uit de aanvullende informatie blijkt dat het panel verscheidene toetsen en tentamens heeft bestudeerd.

De tentamens zijn van voldoende niveau en de toetsen vormen in voldoende mate een afspiegeling van de stof. Verder heeft het panel vastgesteld dat in voldoende mate is gewaarborgd dat alle eindtermen worden getoetst.

Het panel waardeert het feit dat de regeling voor compensatoir toetsen na uitgebreid overleg binnen de faculteit is ingevoerd. Zorgvuldige afwegingen zijn gemaakt over de regels waaraan de compensatie moet voldoen. De compensatoire regeling heeft als doel om de doorstroom van het eerste jaar naar het tweede jaar te bevorderen. De regeling houdt in dat studenten die een 5 hebben gehaald voor een bepaald vak, dit cijfer mogen compenseren met een 7 van een ander vak. Het panel is van mening dat de manier waarop de opleiding omgaat met toetsing en beoordeling, een 'best practice' is voor de faculteit. De tentamens komen op zorgvuldige wijze tot stand en door de controle van de onderwijs-decaan op alle tentamens, wordt de eenheid en continuïteit van de toetsing gewaarborgd.

De NVAO stelt vast dat in het VBI-rapport en de aanvulling daarop deugdelijk en kenbaar is gemotiveerd op welke gronden QANU dit onderwerp positief heeft bevonden.

De NVAO beoordeelt derhalve het onderwerp 'programma' als voldoende.

Inzet van personeel

Het panel komt tot de volgende bevindingen en overwegingen.

Docenten volledig in dienst van de faculteit voldoen allen aan de minimeisen voor het doen van onderzoek en het publiceren daarover. Zij nemen ook deel aan verschillende facultaire onderzoeksprogramma's. Deze programma's zijn in de recente landelijke onderzoeksvisiteatie beoordeeld met gemiddeld 4,21 (op een 5-puntsschaal). Het panel waardeert de manier waarop de opleiding aansluiting zoekt bij de praktijk door gastdocenten uit het werkveld in te zetten.

De staf-studentratio is 1:53. Het panel vindt het wenselijk om te streven naar een gunstigere staf-studentratio, maar heeft mede door de gesprekken met de studenten kunnen vaststellen dat de negatieve invloed op de kwaliteit van de opleiding, door de inzet van de docenten binnen aanvaardbare grenzen blijft.

De faculteit beschikt over een helder en door het college van bestuur ondersteund beleid voor de didactische scholing van de docenten. Daarmee is gewaarborgd dat de docenten op didactisch gebied voldoende gekwalificeerd zijn om het onderwijs van de opleiding te verzorgen.

Pagina 5 van 9 Het panel ziet geen reden om aan te nemen dat het personeel onvoldoende organisatorisch gekwalificeerd is om het programma te realiseren. Wat de inhoudelijke kwalificaties van het personeel betreft, constateert het panel dat de studenten in voldoende mate tevreden zijn over de kwaliteiten van hun docenten. Daar waar zich problemen voordoen, onderneemt de faculteit actie.

De NVAO stelt vast dat in het VBI-rapport deugdelijk en kenbaar is gemotiveerd op welke gronden QANU dit onderwerp positief heeft bevonden.

De NVAO beoordeelt derhalve het onderwerp 'inzet van personeel' als voldoende. Niettemin vindt de NVAO de ongunstige staf-studentratio zorgelijk. Zij adviseert dan ook om de capaciteit van de staf te vergroten en zo de kwaliteit van het geboden onderwijs blijvend te garanderen.

Voorzieningen

Het panel komt tot de volgende bevindingen en overwegingen.

De materiële voorzieningen van de opleiding voldoen. Wel is er behoefte aan kleinere onderwijsruimten voor kleinschaliger en intensiever onderwijs. Het panel adviseert de faculteit om daarover afspraken te maken met andere faculteiten. Voorts constateert het panel dat de voorzieningen voor ICT een eigen en vooruitstrevend karakter hebben. Zo ontvangen studenten de tentamenuitslag ook per sms verstuurd wanneer zij na afloop van het tentamen het evaluatieformulier hebben ingevuld.

Het panel is positief over de wijze waarop de opleiding binnen het vaardighedenlint invulling geeft aan laagdrempelige begeleiding van eerstejaarsstudenten en adviseert om met de geplande uitbreiding van het vaardighedenlint naar het tweede jaar, ook de begeleiding van studenten op deze manier voort te zetten. Het panel waardeert de manier waarop de faculteit omgaat met studenten met een functiebeperking maar wellicht kan nog duidelijker worden gecommuniceerd over de mogelijkheden die de faculteit biedt.

De NVAO stelt vast dat in het VBI-rapport deugdelijk en kenbaar is gemotiveerd op welke gronden QANU dit onderwerp positief heeft bevonden.

De NVAO beoordeelt derhalve het onderwerp 'voorzieningen' als voldoende.

Interne kwaliteitszorg

Het panel komt tot de volgende bevindingen en overwegingen.

Alle vakken van de opleiding worden systematisch geëvalueerd. De faculteit hanteert streefdoelen die bij alle betrokkenen bekend zijn. Het panel refereert hier ook aan de stimulans – tentamenuitslag ook per sms – die de faculteit biedt voor het invullen van de evaluatieformulieren. Het panel is positief over de studentenpanels die al tijdens de lopende onderwijsperiode tot aanpassingen binnen een vak kunnen leiden. De opleiding kan deze evaluatiemethode structureel inzetten. Het panel meent dat hier wellicht een rol is weggelegd voor de opleidingscommissie.

Pagina 6 van 9 De faculteit hanteert streefcijfers bij de evaluaties die zij uitvoert en onderneemt actie bij het niet halen van een streefcijfer. Het eerder genoemde studentenpanel is een goed voorbeeld van de manier waarop evaluaties leiden tot directe verbetermaatregelen. Verder waardeert het panel de curriculum-evaluaties die worden afgenomen, maar op curriculumniveau kunnen meer initiatieven worden genomen. Het panel onderkent dat de curriculum-evaluaties hebben geleid tot de aanpassingen in het vaardighedenonderwijs. De opmerkingen van studenten hadden echter aanleiding kunnen geven tot discussie. Het panel adviseert de faculteit dan ook om de resultaten structureel in te bedden in de kwaliteitszorgcyclus.

De aanvulling op het VBI-rapport vermeldt nog andere voorbeelden van maatregelen tot verbetering: het wijzigen en aanvullen van de voorgeschreven literatuur, het beter afstemmen tussen het onderwijs en de voorgeschreven literatuur, het aanpassen van de opbouw van het curriculum. Ook heeft een uitvalleronderzoek ertoe geleid dat studenten voortaan zijn ingedeeld in vaste groepen die aansluiten bij de vooropleiding. De opleiding beoogt hiermee het leerproces en de sociale binding te bevorderen.

De verschillende belanghebbenden worden in voldoende mate betrokken bij de kwaliteitszorg van de opleiding. Niet alleen door vakevaluaties, maar ook op bestuurlijk niveau betreft de faculteit de studenten bij de kwaliteitszorg. Zowel het bestuur als de docenten nemen de mening van studenten serieus. Docenten zijn eveneens op verschillende manieren betrokken bij de kwaliteitszorg van hun opleiding onder andere via de opleidingscommissie.

De NVAO stelt vast dat in het VBI-rapport en de aanvulling daarop deugdelijk en kenbaar is gemotiveerd op welke gronden QANU dit onderwerp positief heeft bevonden.

De NVAO beoordeelt derhalve het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' als voldoende.

Resultaten

Het panel komt tot de volgende bevindingen en overwegingen.

Het panel heeft voorafgaand aan het bezoek twee bachelorscripties met wisselende beoordelingen (oordelen 6 en 8) bestudeerd. Het panel kan zich vinden in de beoordelingen van de scripties.

Door de invoering van het bindend studieadvies (bsa) is er een absolute tijdgrens gesteld aan het rendement van het eerste bachelorjaar (B1): dat moet (voor voltijdstudenten) binnen twee jaar zijn gerealiseerd. Voor voltijdstudenten van het bsa-cohort geldt als streefdoel een B1-rendement van 35% binnen een jaar en van 65% binnen twee jaar. Wanneer de studenten die in het eerste jaar 0 studiepunten hebben behaald uit de rendementresultaten zijn gefilterd, zien de rendementscijfers er als volgt uit: het streefdoel van 35% wordt niet in vier, maar in vijf jaar behaald, en pas na zeven jaar wordt de doelstelling van 52% gehaald. De opleiding verklaart dit onder andere door het ontbreken van een harde knip.

Het panel constateert dat de opleiding de streefcijfers niet haalt en er zelfs ver van verwijderd is. Het panel stelt echter ook vast dat de rendementen binnen de faculteit en bij het college van bestuur een continu punt van aandacht zijn. Het panel verwijst hier naar zijn positieve oordeel over de manier waarop de opleiding haar instromende studenten "kent" wat ook hier van belang is.

Pagina 7 van 9 Het panel verwacht dat invoering van de harde knip de rendementen zal verhogen. Het panel staat ook positief tegenover de andere maatregelen die de faculteit heeft genomen om het rendement te verhogen. Zo is een coördinator aangesteld om de studeerbaarheid van B1 te vergroten.

De aanvulling op het VBI-rapport noemt verder de aanpassing van het vaardigheidstraject, een beperking van de doorstroomregeling, de invoering van het zogenoemde blokkensysteem en het compensatoir toetsen in combinatie met een vermindering van het aantal toetsen. Verder wijst het panel erop dat de rendementscijfers weliswaar laag zijn, maar dat ook een eerste voorzichtige verbetering is te constateren. Het rendement na vier jaar is, elk jaar, gestegen van 16,5% (cohort 2002) naar 26,1% (cohort 2005). Het panel signaleert dat de opleiding nog verwijderd is van de streefcijfers, maar benadrukt dat er een stijgende lijn in de rendementen lijkt te zitten.

Desgevraagd geeft het panel een nadere onderbouwing van haar positieve oordeel voor het facet Onderwijsrendement. Het panel herhaalt dat de faculteit zich bewust is van de lage rendementen en dat zij op diverse manieren actief en structureel maatregelen implementeert om de rendementen te verbeteren. Het panel constateert tevens dat de lage rendementen ook bij de rechtenopleidingen elders in het land een probleem zijn. Het panel meent dat de oorzaak van de lage rendementen niet louter kan worden toegewezen aan de faculteiten; het is een landelijk en zeer complex probleem. Evenals bij andere faculteiten beoordeelt het panel de faculteit niet louter op de lage rendementen, maar ook op de mate waarin de faculteit haar verantwoordelijkheid neemt en maatregelen implementeert om de rendementscijfers te verbeteren. Dit alles in overweging nemende, heeft het panel vastgesteld dat de faculteit in voldoende mate actief beleid voert om de rendementen te verhogen.

De NVAO stelt vast dat in het VBI-rapport en de aanvullende informatie weliswaar uiterst matig maar op zich genoegzaam is gemotiveerd op welke gronden QANU dit onderwerp positief heeft bevonden. In elk geval vormen de lage onderwijsrendementen een knellend aandachtspunt voor de opleiding. De NVAO verwacht dan ook maatregelen ter bevordering van het studiesucces.

Niettegenstaande deze kritische kanttekening beoordeelt de NVAO het onderwerp 'resultaten' als voldoende vanuit het vertrouwen dat het panel heeft uitgesproken ten aanzien van de genomen en te nemen verbetermaatregelen.

Pagina 8 van 9 **Besluit**

Op grond van het voorgaande besluit de NVAO dat accreditatie wordt verleend aan de wo-bachelor Fiscaal Recht (180 ECTS; variant: voltijd, deeltijd; locatie: Rotterdam) van de Erasmus Universiteit Rotterdam te Rotterdam. Ingevolge het bepaalde in artikel 5a.10, tweede lid, van de WHW heeft de NVAO het college van bestuur van de Erasmus Universiteit Rotterdam te Rotterdam in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze op het voornemen tot besluit van 1 februari 2012 naar voren te brengen. Bij e-mail van 24 februari 2012 heeft het college van bestuur ingestemd met het voornemen tot besluit.

Dit besluit treedt in werking op 7 maart 2012 en is van kracht tot en met 6 maart 2018.

Den Haag, 28 februari 2012

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie

Guido Langouche
(vicevoorzitter)

Tegen dit besluit kan op grond van het bepaalde in de Algemene wet bestuursrecht door een belanghebbende bezwaar worden gemaakt bij de NVAO. De termijn voor het indienen van bezwaar bedraagt zes weken.

Pagina 9 van 9 **Bijlage: Overzicht van beoordelingen door het panel**

Onderwerp	Facet	Beoordeling door VBI	Beoordeling door VBI
		<i>voltijd</i>	<i>deeltijd</i>
1. Doelstellingen	1.1 domeinspecifieke eisen	V	V
	1.2 niveau bachelor	V	V
	1.3 oriëntatie wo	V	V
	Beoordeling onderwerp	V	V
2. Programma	2.1 eisen wo	V	V
	2.2 relatie doelstellingen – programma	V	V
	2.3 samenhang programma	V	V
	2.4 studielast	V	V
	2.5 instroom	V	V
	2.6 duur	voldaan	voldaan
	2.7 afstemming vormgeving en inhoud	V	V
	2.8 beoordeling en toetsing	G	G
	Beoordeling onderwerp	V	V
3. Inzet personeel	3.1 eisen wo	V	V
	3.2 kwantiteit personeel	V	V
	3.3 kwaliteit personeel	V	V
	Beoordeling onderwerp	V	V
4. Voorzieningen	4.1 materiële voorzieningen	V	V
	4.2 studiebegeleiding	V	V
	Beoordeling onderwerp	V	V
5. Interne kwaliteitszorg	5.1 evaluatie resultaten	V	V
	5.2 maatregelen tot verbetering	V	V
	5.3 betrokkenheid medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	V	V
	Beoordeling onderwerp	V	V
6. Resultaten	6.1 gerealiseerd niveau	V	V
	6.2 onderwijsrendement	V	V
	Beoordeling onderwerp	V	V
Eindoordeel		Positief	Positief

De facetten krijgen het oordeel onvoldoende (O), voldoende (V), goed (G) of excellent (E), met uitzondering van het facet "Duur" (2.6), waarvoor geldt: "voldaan" of "niet voldaan". De onderwerpen krijgen het oordeel voldoende of onvoldoende